

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรคความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาดังกล่าวในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาสติปัญญาและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรคการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) การศึกษาจึงเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรม ที่บุคคลนำมาพัฒนาความสามารถทั้งทางด้านทัศนคติและพฤติกรรมตามค่านิยมของสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ คนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมในทางที่ดี ทั้งความประพฤติภายนอกและคุณธรรมภายใน (ประภาศรี สิทธิอำไพ, 2535)

การศึกษาในระดับประถมศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นรากฐานพัฒนาเยาวชน เป็น การศึกษาระดับที่ทุกคนจะต้องเรียนดีเป็นประชาชนชาวไทย (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี, 2527) นอกจากนี้การศึกษาระดับประถมศึกษายังเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคง และความก้าวหน้าของชาติ หากจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพดี ประชาชนส่วนใหญ่ ย่อมมีประสิทธิภาพเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่สิ้นสุดการศึกษาจากระบบการศึกษานี้ (ม.ร.ว. สุรวิชัย ศรีวิชัย, 2532) รัฐจึงจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทหน้าที่ ของคนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมี ความรู้ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

ถึงแม้ว่าการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาจะเป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่ในสภาพเป็นจริง รัฐยังไม่สามารถจัดให้เด็กทุก ๆ คนเข้าเรียนได้อย่างทั่วถึง ดังจะเห็นได้จาก รายงานการรับ นักเรียนปีการศึกษา 2540 ยังมีจำนวนนักเรียนในระดับศึกษาค่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 0.03 โดยเฉพาะในหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งที่ อยู่ในเขตเมืองและชนบท เช่น เด็กยากจน เด็กที่อยู่นอกที่ทุรกันดาร เด็กชาวเขา ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วยชนเผ่ามูเซอ กะเหรี่ยง แม้ว เชา ลีซอ อีเก้อ ถั่ว ขมุ และถิ่น มีสภาพการดำรงชีวิต ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนาและการประกอบอาชีพ แตกต่างจากคนไทยที่ราบ (สมยศ เม่นแฉิม, 2539) ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ทราบสภาพชาวเขาและปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกต้อง จึงแยกพิจารณาเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านสังคม

ชาวเขานิยมตั้งบ้านเรือนเป็นเผ่า ไม่ชอบอยู่ร่วมกับคนต่างเผ่าที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างไปจากคน หมู่บ้านเป็นสังคมที่ใหญ่สุดของชาวเขา ขนาดหมู่บ้านมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หมู่บ้านเล็กมักตั้งอยู่กระจัดกระจาย บางหมู่บ้านอาจมี 2-3 หลังคาเรือน แต่บางหมู่บ้านมีถึง 120 หลังคาเรือนนับเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ซึ่งมีน้อยมาก โดยทั่วไปหมู่บ้านชาวเขามีขนาด 20-30 หลังคาเรือน ระบบครอบครัวมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายตามระบบการแต่งงานและประเพณี เช่น แม้ว เชา ลีซอ และอีเก้อ ประเพณีอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคนและมักอยู่ร่วมกัน จึงทำให้เป็นระบบครอบครัวขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยว ในขณะที่ชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยง ถั่ว ขมุ นิยมให้ผู้ชายมีภรรยาได้คนเดียว จึงทำให้เป็นระบบครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย

2. ด้านเศรษฐกิจ

ชาวเขาส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม ที่ขุดได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ผัก เป็นต้น ส่วนใหญ่ปลูกข้าวไว้สำหรับบริโภค ข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์และผักสำหรับขาย เพื่อให้ได้เงินมาใช้ในครอบครัว การประกอบอาชีพก็เกี่ยวกับการทำไร่ของชาวเขา มีผลกระทบต่อดังคนส่วนใหญ่ของประเทศมาก เพราะการทำไร่บนภูเขาซึ่งเป็นที่ลาดชัน จะได้ผลผลิตต่ำกว่าในพื้นที่ราบ จึงต้องปลูกในพื้นที่ที่กว้าง ชาวเขาขาดเทคนิคหรือความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้พัฒนาการทำไร่ในพื้นที่น้อยแต่ได้ผลผลิตสูง ประกอบกับความจำเป็นด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ทำให้การทำไร่เพื่อขายผลผลิตมากกว่าเพื่อการบริโภคเท่านั้น ซึ่งเกิดการเผาป่าอย่างกว้างขวางอันเป็นผลทำให้ดินน้ำเสียหายเพิ่มขึ้น

3. ด้านการเมืองและความมั่นคง

ชาวเขาบางส่วนอาศัยอยู่บริเวณชายแดนของประเทศ มีการอพยพไปมาระหว่างประเทศที่ติดต่อกัน ซึ่งในบริเวณรอยต่อของชายแดนไทย กวาง พม่า จะมีกองกำลังติดอาวุธที่มีเป้าหมายแตกต่างกัน เช่น กองกำลังแบ่งแยกดินแดน กองกำลังก่อการร้าย กองกำลังชาติพันธุ์ เป็นต้น ชาวเขาในบริเวณนี้จึงถูกชักจูงไปเป็นกลุ่มหรือพรรคพวกของกองกำลังต่าง ๆ เหล่านี้ได้ง่าย ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการเมืองและความมั่นคงของประเทศอย่างมาก

4. ด้านการปกครอง

การปกครองของชาวเขามีหัวหน้าหมู่บ้านเป็นประมุข อาจสืบต่อจากหัวหน้าคนก่อน หรือได้รับเลือกจากลูกบ้าน ซึ่งจะเป็นผู้รักษากฎระเบียบต่าง ๆ ที่ตราขึ้นมาตามจารีตประเพณี คติความเชื่อ ข้อห้ามข้อนิยมของ เผ่าพันธุ์ ไม่ให้มีการทะเลาะกันส่งผลให้ชุมชนไม่มีความมั่นคงแตกสลายได้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้อาวุโสหรือผู้ที่มาตั้งบ้านเรือนอยู่ก่อนคนอื่น ปัจจุบันมีหัวหน้าหมู่บ้านที่ได้รับแต่งตั้งจากราชการเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มักเป็นคนรุ่นหนุ่มที่มีความรู้ภาษาไทย ในทางการปกครองนั้นทางราชการมิได้ถือว่าชาวเขาเป็นคนต่างด้าว แต่นับว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย มีชาวเขากิจจำนวนมากที่ไม่มีทะเบียนบ้าน หรือไม่ได้รับการพิจารณาให้สัญชาติไทย เพราะไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นชาวเขาที่เป็นคนไทยแต่ยังไม่ได้ลงสัญชาติหรือเป็นชาวเขาที่อพยพมาจากต่างประเทศ ในการพิจารณาให้สัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวเขามีปัญหา คือ ไม่สามารถหาบุคคลที่น่าเชื่อถือได้มาเป็นผู้รับรองให้แก่ชาวเขาที่เป็นคนไทยและต้องการลงสัญชาติในทะเบียนบ้าน เพราะผู้รับรองไม่มีความมั่นใจเกี่ยวกับข้อมูลของชาวเขาที่ได้รับรอง

5. ด้านการถือครองที่ดิน

ชาวเขาส่วนใหญ่ไม่มีกรรมสิทธิ์บนที่ทำกินตามกฎหมายเนื่องจากกฎหมายห้ามมีการถือสิทธิ์ที่ทำกินบนภูเขาซึ่งชาวเขาได้ใช้ประโยชน์มาตั้งแต่อดีต การไม่มีสิทธิในการทำกินจึงทำให้ชาวเขามีความรู้สึกไม่มั่นคงในการดำรงชีวิตและไม่มีจิตสำนึกในการที่จะรักษาที่ดินไว้

6. ด้านภาษา

ชาวเขามีภาษาเป็นของตนเองซึ่งแต่ละเผ่าก็จะแตกต่างกันไป มีเพียงภาษาพูดเท่านั้น ไม่มีภาษาเขียน ทำให้ชาวเขามีปัญหาในการพูดภาษาไทย ซึ่งต้องใช้ติดต่อกับคนทั่วไป และการที่รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้ทั่วถึงในหมู่บ้านชาวเขาเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ชาวเขาพูดภาษาไทยไม่ได้

7. ด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี

สังคมชาวเขาจะยึดถือประเพณีอย่างเคร่งครัด จะเคารพนับถือเชื่อฟังผู้อาวุโส ในด้านความเชื่อ ชาวเขาทุกเผ่า นับถือผี เชื่อว่าผีจะบันดาลได้ทุกอย่างไม่ว่าคุณหรือโทษ จำเป็นต้องมีการเซ่นไหว้บวงสรวงอยู่เสมอ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ได้ติดต่อกับโลกภายนอกและลัทธิศาสนาของชนกลุ่มอื่น จึงมีผลทำให้ชาวเขาค่อย ๆ เปลี่ยนมานับถือศาสนาอื่นด้วย เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์

8. ด้านการศึกษา

ในด้านการศึกษาชาวเขาขาดโอกาสทางการศึกษามาก จากการสำรวจประชากรชาวเขาในเขตพื้นที่ 13 จังหวัดภาคเหนือที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 0-18 ปี ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2541 พบว่า จากประชากรทั้งหมด 387,487 คน มีผู้ได้รับการศึกษาเพียง 292,140 คน ส่วนที่เหลืออีก 65,347 คน ยังขาดโอกาสอยู่ (เดลินิวส์, 12 มิ.ย. 2541: 10)

นอกจากนี้การจัดการศึกษาให้ชาวเขา ยังพบปัญหาว่า นโยบายด้านการศึกษารัฐบาลไม่มี การกำหนดหลักการ กรอบนโยบายที่ชัดเจน เป็นเรื่องแต่ละหน่วยงานจัดดำเนินการขึ้นเองตามแนวคิด และทิศทางของหน่วยงานนั้นทำให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่ก็ซ้ำซ้อนกัน ทำให้เป็นผลกระทบต่องาน การศึกษา เช่น การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนในระดับประถมให้ครบทุกคน การจัดตั้งโรงเรียน การเปิด ขยายชั้นเรียนและการออกหลักฐานการเป็นไทย หลักสูตร การเรียนการสอนและการประเมินผลเป็น ของส่วนกลางไม่เหมาะสมกับชาวเขา การเปิด-ปิด ภาคเรียนไม่เหมาะสมกับฤดูกาลประกอบอาชีพ และประเพณีชาวเขาทำให้นักเรียนขาดเรียนบ่อย ขาดแคลนผู้บริหารและครูเนื่องจากการคมนาคม ถิ่นยาก ครูขอย้ายลงที่ราบ ครูขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (สมยศ เม่นแค้น, 2539) การศึกษานาหลักสูตรส่วนกลางมาใช้มากกว่าให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรตามความ ต้องการของชุมชน มุ่งเน้นเนื้อหาสากลเรื่องเศรษฐกิจ บทพระองค์ด้านศีลธรรม ปลูกฝังให้เด็กชาวเขา ถูกเกลียดชังวัฒนธรรมของคน (มดิชน, 25 พ.ศ. 2538: 11) ขาดอาคารเรียนถาวร บ้านพักครู วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนยังจัดสรรให้ไม่เพียงพอ เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาไทยทำให้การเรียนรู้อ ยาก และเข้าใจบทเรียนได้ยาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531)

ในการจัดการศึกษาให้กับชาวเขานั้น เริ่มมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสอนเด็กชาวเขาขึ้น ในปี พ.ศ. 2499 โดยเริ่มจากตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับชาวเขา และใช้ หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมา มีหน่วยงานอีกหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาให้แก่ ชาวเขา เช่น กรมประชาสงเคราะห์ กรมป่าไม้ กรมปศุสัตว์ กรมสามัญศึกษา กรมการศึกษานอก โรงเรียนและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา ศึกษานแห่งชาติ, 2528)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งรับผิดชอบจัดการศึกษาระดับ ประถมศึกษาให้แก่ประชากรวัยเรียนทั่วประเทศ ในรูปแบบโรงเรียนประถมศึกษาได้เริ่มเข้ามามี บทบาทในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ชาวเขา ในปี พ.ศ. 2523 โดยรับโอนมาจากองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด ซึ่งรับช่วงต่อมาจากกรมสามัญศึกษา งานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ คือ รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา ตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งให้การช่วยเหลือในเรื่องสื่อการสอน (ประสงค์ ราชณฤช, 2532) ถ้าโรงเรียนของหน่วยงานอื่นที่มีขนาดใหญ่พอสมควรเข้าเกณฑ์ของสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็จะรับ โอนเข้ามาอยู่ในสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) อย่างไรก็ดี ใน กระทรวง ศึกษาธิการ, 2531) และจากรายงานผลการรวบรวมข้อมูลการศึกษานักเรียนชาวเขา ปีการศึกษา 2537 พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีจำนวนนักเรียนชาวเขา 123,107 คน มากกว่าหน่วยงานอื่นๆ ที่มีการจัดการศึกษาให้แก่ชาวเขา (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2539)

จากการสำรวจจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลชุมชนและชาวเขานบนพื้นที่สูงของกองสงเคราะห์
ชาวเขา ปี พ.ศ. 2538 พบว่ามีชาวเขาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตามจังหวัดต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จำแนกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	จำนวนชาวเขา (คน)									รวม
	กะเหรี่ยง	มั่ว	เย้า	อีเก้อ	มูเซอ	ลีซอ	ลัวะ	ถิ่น	ขมุ	
กาญจนบุรี	23,555	-	-	-	-	-	-	-	-	23,555
ประจวบคีรีขันธ์	786	-	-	-	-	-	-	-	-	786
เพชรบุรี	3,659	-	-	-	-	-	-	-	-	3,659
ราชบุรี	8,307	-	-	-	-	-	-	-	-	8,307
สุพรรณบุรี	1,185	-	-	-	-	-	365	-	-	1,550
กำแพงเพชร	1,121	3,113	3,213	-	867	299	-	-	-	8,613
เชียงใหม่	6,328	22,014	13,889	43,109	34,289	8,383	2,284	-	2,064	132,360
ตาก	67,667	20,437	401	1,237	5,468	1,489	280	-	-	96,979
น่าน	-	16,701	8,361	-	44	-	-	47,635	7,756	80,497
พิษณุโลก	-	5,399	-	-	-	-	-	-	-	5,399
เพชรบูรณ์	-	9,739	83	4	8	800	-	10	-	10,644
แพร่	8,160	1,928	-	333	-	62	-	-	-	10,483
แม่ฮ่องสอน	77,280	3,959	-	-	6,538	5,328	4,351	-	-	97,456
ลำปาง	3,591	881	5,563	1,213	718	296	150	-	31	12,443
ลำพูน	24,709	-	-	-	-	-	-	-	-	24,709
สุโขทัย	687	507	648	-	-	182	-	-	-	2,024
อุทัยธานี	2,445	-	-	-	-	-	142	-	345	2,932
พะเยา	-	6,015	7,908	6	6	160	-	-	-	14,095
เลย	-	756	-	-	-	-	-	-	-	756

จากตารางที่ 1 แสดงว่า มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อาศัยอยู่ในประเทศไทย รวม 20 จังหวัด โดยเฉพาะ เขตการศึกษา 8 ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดที่อยู่ในภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อาศัยอยู่มากที่สุด ถึง 580,373 คน เนื่องจากมีสภาพพื้นที่และภูมิอากาศเหมาะสำหรับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของชาวเขา

เขตการศึกษา 8 ซึ่งประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับชาวเขามาตลอด ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปีการศึกษา 2525 - 2526 นักเรียนชาวเขาในอำเภอฮอด จำนวนเป็นจำนวนถึง 255 คน ในจำนวนนักเรียนทั้งหมด 625 คน คิดเป็นร้อยละ 41 (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่, 2526 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531)

รายงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปีการศึกษา 2537 นักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ไม่สามารถจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ถึงจำนวน 2,269 คน คิดเป็นร้อยละ 13.89 (สมยศ เม่นแฉิม, 2539)

การสำรวจประชากรชาวเขาในเขตพื้นที่ 13 จังหวัดภาคเหนือที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 0 - 18 ปี ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2541 พบว่า จากประชากรทั้งหมด 387,487 คน มีผู้ได้รับการศึกษาเพียง 292,140 คน ส่วนที่เหลืออีก 65,347 คน ยังขาดโอกาสอยู่ ซึ่งจำนวนนี้มีเด็กอายุระหว่าง 6 - 15 ปี ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้ จำนวน 19,647 คน เป็นเด็กในเขตการศึกษา 8 ถึง 16,201 คน (เดลินิวส์, 12 มิ.ย. 2541: 10)

นอกจากนี้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ได้พบปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขาว่า โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกล หลักสูตรไม่ตรงกับสภาพท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนนำขึ้นไปยาก เพราะการคมนาคมลำบาก เด็กขาดเรียนมาก สังคมเห็นแก่ตัวไม่ค่อยให้ความร่วมมือ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้สรุปปัญหาไว้ว่า การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนไม่ทั่วถึง ครูและนักเรียนไม่เข้าใจภาษาของกันและกัน ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมของชาวเขา และครูมีสวัสดิการไม่ดีพอ (สมยศ เม่นแฉิม, 2539)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ในด้านนโยบายการจัดการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ สภาพครูและนักเรียน สภาพทั่วไปของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการวิจัยเสนอเป็น ข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้แก่ชาวเขา ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนและครูได้นำผลการวิจัยไปพัฒนาและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ในด้านนโยบายการจัดการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ สภาพครูและนักเรียน สภาพทั่วไปของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 โดยศึกษาเฉพาะในด้านนโยบายการจัดการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ สภาพครูและนักเรียน สภาพทั่วไปของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะในการดำเนินการและเหตุขัดข้องต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 โดยศึกษาครอบคลุมในด้านนโยบายการจัดการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ สภาพครูและนักเรียน สภาพทั่วไปของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นโยบายการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ข้อความหรือสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการในการนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่นำมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 โดยศึกษาครอบคลุมในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร การปรับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน

สถาปนากรรณและนักเรียน หมายถึง ลักษณะและความเป็นอยู่ของครูและนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

สภาพทั่วไปของโรงเรียน หมายถึง ลักษณะอาคารและสถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 และบุคคลในชุมชนชาวเขาที่โรงเรียนตั้งอยู่

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการ ในตำแหน่งดังกล่าวที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

ครู หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชาวเขาระดับประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา 9 แห่ง ได้แก่ ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง แม้ว เข่า มูเซอ ลีซอ อีเก้อ ถั่ว ขมุ ถิ่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8

เขตการศึกษา 8 หมายถึง เขตการศึกษาที่ประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนชาวเขา จากหนังสือ วารสาร เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสอบถามจากผู้รู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย 6 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน แบบสอบถามครู แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ครู แบบสำรวจสภาพทั่วไปของโรงเรียน แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอน

3. นำเครื่องมือ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา การใช้ภาษาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา ตลอดจนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แด้วนาเครื่องมือ ไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนและครู ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 ชาวเขาที่ไม่ใช่คว้ออย่างประชากร เพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดย แบบสอบถามใช้วิธีการส่งทางไปรษณีย์ แบบสัมภาษณ์
 แบบสำรวจสภาพทั่วไปของโรงเรียน และแบบสังเกตการจ้คกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตาราง
 ประกอบความเรียง

6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปราย และเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ใน
 ชุมชนชาวเขา ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ไปพัฒนา
 และปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับชาวเขา

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย